

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา (Descriptive phenomenology) ตามแนวคิดของ Husserl (Streubert and Carpenter, 2003) เพื่อศึกษาประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์อย่างเจาะจง การวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสังเกตและการบันทึกภาคสนาม นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาถอดความแบบคำต่อคำ (Verbatim transcriptions) ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า มีการอิ่มตัวของข้อมูล (Data saturation) ในผู้ให้ข้อมูลหลักรายที่ 9 ผู้วิจัยจึงยุติการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2: ประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม ประกอบด้วยประเด็นหลัก 3 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ 1) มองย้อนการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อการเกิดข้อเข่าเสื่อม 2) แสวงหาวิธีรักษาและดูแลตนเอง 3) ตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด 4) รับรู้การผ่าตัด และ 5) ดำเนินชีวิตกับข้อเข่าใหม่

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคล

ในการศึกษาครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนทั้งสิ้น 9 ราย ซึ่งทั้งหมดเป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 66 – 82 ปี ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ สถานภาพสมรส คู่ 6 ราย และหม้าย 3 ราย การประกอบอาชีพก่อนเกษียณอายุ รับราชการ 3 ราย ค้าขาย 5 ราย และรับจ้าง 1 ราย ปัจจุบันผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 7 รายมีรายได้ที่เพียงพอและอีก 2 ราย มีรายได้ไม่เพียงพอ ทั้งนี้เป็นการประเมินลักษณะรายได้จากการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังแสดงในตารางที่ 1 และจำแนกเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละรายในตารางที่ 2 ทั้งนี้ในตารางที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 ราย ผู้วิจัยใช้รหัส ID (Identification) แทนผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละราย

ตารางที่ 1: ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ลักษณะทั่วไป	จำนวน (ราย)
เพศ	
หญิง	9
อายุ	
60-70 ปี	4
71-80 ปี	4
81-90 ปี	1
สถานภาพสมรส	
คู่	6
หม้าย	3
ศาสนา	
พุทธ	9
ระดับการศึกษา	
ปริญญาโท	1
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	1
มัธยมศึกษาตอนต้น	1
ประถมศึกษา	6
อาชีพก่อนเกษียณ	
รับราชการ	3
ค้าขาย	5
รับจ้าง	1
อาชีพปัจจุบัน	
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	9
สถานภาพทางการเงิน	
เพียงพอ	7
ไม่เพียงพอ	2

ตารางที่ 2: ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักจำแนกตามราย

ID	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	สถานภาพสมรส	อาชีพก่อนเกษียณ	ความพอเพียงของรายได้	การอยู่อาศัย
ID 1	หญิง	75	ประถมศึกษาปีที่ 4	หม้าย	ค้าขาย	พอเพียง	อาศัยอยู่กับบุตร
ID 2	หญิง	82	ประถมศึกษาปีที่ 4	หม้าย	ค้าขาย	พอเพียง	อาศัยอยู่กับบุตร
ID 3	หญิง	73	ประถมศึกษาปีที่ 4	หม้าย	รับราชการ	ไม่พอเพียง	อาศัยอยู่กับน้อง
ID 4	หญิง	73	ปริญญาโท	คู่	รับราชการ	พอเพียง	อาศัยอยู่กับบุตร
ID 5	หญิง	67	ประถมศึกษาปีที่ 4	คู่	รับจ้าง	พอเพียง	อาศัยอยู่กับบุตร
ID 6	หญิง	73	ประถมศึกษาปีที่ 4	คู่	ค้าขาย	พอเพียง	อาศัยอยู่กับบุตร
ID 7	หญิง	66	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	คู่	รับราชการ	ไม่พอเพียง	อาศัยอยู่กับบุตร
ID 8	หญิง	69	ประถมศึกษาปีที่ 4	คู่	ค้าขาย	พอเพียง	อาศัยอยู่กับบุตร
ID 9	หญิง	66	มัธยมศึกษาตอนต้น	คู่	ค้าขาย	พอเพียง	อาศัยอยู่กับบุตร

ส่วนที่ 2: ประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม

ผลการศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับ ประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม โดยแบ่งเป็นประเด็นใหญ่ ๆ ได้ 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นหลักที่ 1 มองย้อนการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อการเกิดข้อเข่าเสื่อม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุคิดถึงเหตุของการเจ็บป่วย โดยเชื่อว่ามีสาเหตุมาจากอดีตที่ผ่านมาของตน 1) จากกรประกอบอาชีพ และ 2) การดำรงชีวิตประจำวันหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ

ประเด็นหลักที่ 2 แสวงหาการรักษาและดูแลตนเอง หมายถึง การที่ผู้สูงอายุในขณะที่เจ็บป่วยมีอาการแสดงต่าง ๆ โดยเฉพาะการปวดข้อเข่า ทำให้ผู้สูงอายุต้องทุกข์ทรมาน และส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ผู้สูงอายุจึงพยายามแสวงหาวิธีการรักษาและดูแลตนเอง ด้วยวิธีการดังนี้ 1) บรรเทาอาการด้วยตนเอง 2) ใช้วิธีการรักษาแพทย์แผนปัจจุบัน และ 3) ได้รับข้อมูลการรักษาจากแหล่งต่าง ๆ

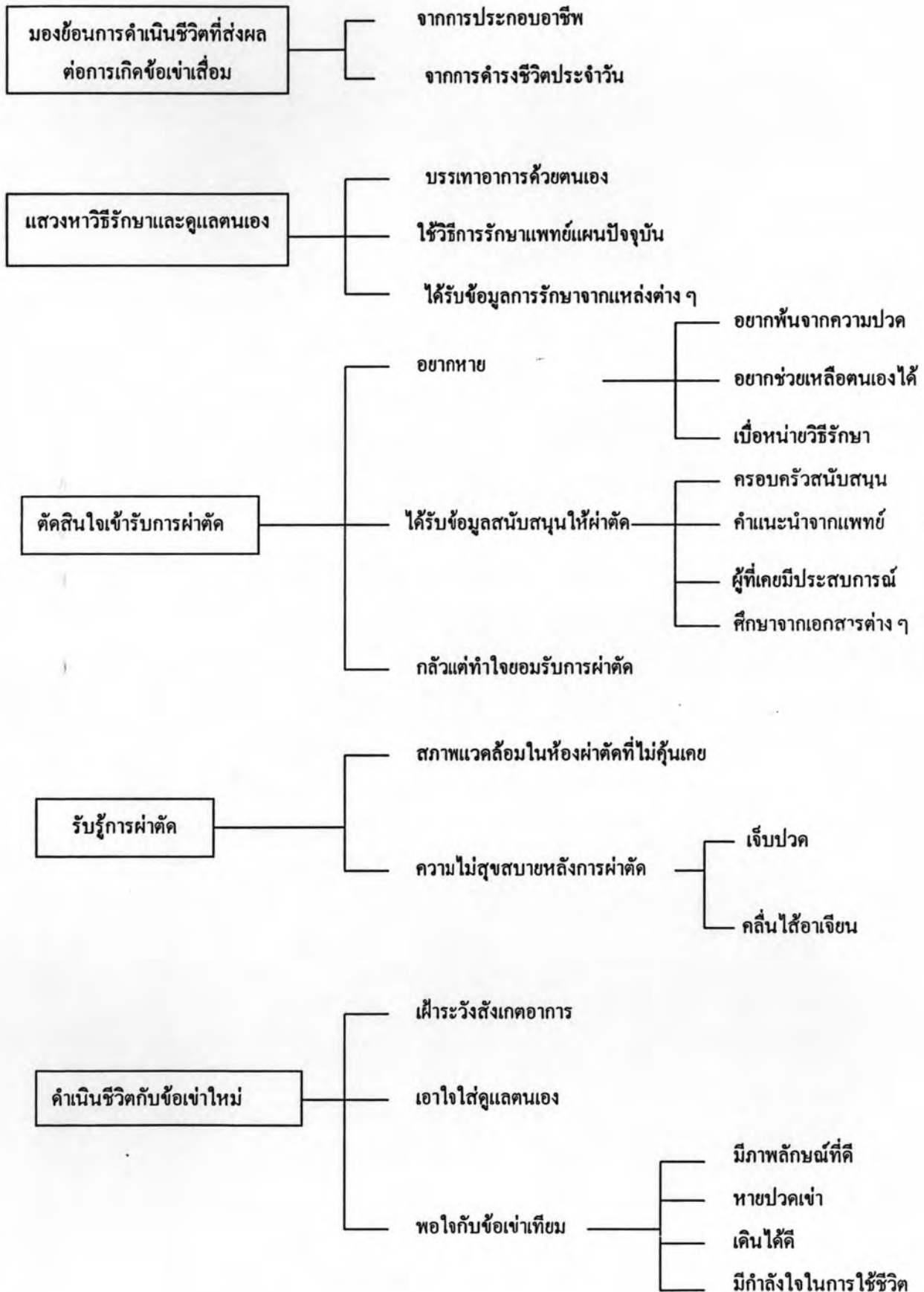
ประเด็นหลักที่ 3 ตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด หมายถึง การที่ผู้สูงอายุเข้าใจถึงภาวะสุขภาพและผลกระทบที่เกิดจากการเจ็บป่วยเรื้อรังจากโรคข้อเข่าเสื่อม เมื่อผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะทนทุกข์ทรมานจากความปวดและผลกระทบในด้านต่าง ๆ ต่อไปได้ จึงต้องตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม โดยผู้สูงอายุให้ข้อมูลว่า 1) อยากหายจากความปวด อยากช่วยเหลือตนเองได้ และมีความรู้สึกเบื่อหน่ายวิธีการรักษา 2) ได้รับข้อมูลสนับสนุนให้ผ่าตัดจากการสนับสนุนของครอบครัว คำแนะนำจากแพทย์ ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ และศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และ 3) กลัวแต่ทำใจยอมรับการผ่าตัด

ประเด็นหลักที่ 4 รับรู้การผ่าตัด คือ ความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้สูงอายุขณะเข้ารับการผ่าตัดและหลังการผ่าตัด ผู้สูงอายุให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ 1) สภาพแวดล้อมในห้องผ่าตัดที่ไม่คุ้นเคย และ 2) ความไม่สบายหลังการผ่าตัด โดยผู้สูงอายุได้รับความเจ็บปวดจากแผลผ่าตัดและมีคลื่นไส้อาเจียน

ประเด็นหลักที่ 5 ดำเนินชีวิตกับข้อเข่าใหม่ หมายถึง เมื่อช่วงเวลาการผ่าตัดผ่านพ้นไป ผู้สูงอายุมีการรับรู้ถึงสุขภาพของตนเองและการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งผู้สูงอายุให้ข้อมูลว่า 1) มีการเฝ้าระวังสังเกตอาการของตนเอง 2) เอาใจใส่ดูแลตนเอง และ 3) พอใจกับข้อเข่าเทียม โดยทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่ามีภาพลักษณ์ที่ดี หายปวดเข่า เดินได้ดีขึ้น และมีกำลังใจในการใช้ชีวิต

ประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม จากการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปเป็นแผนภาพเพื่อให้เข้าใจง่ายได้ ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 สรุปประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม

ทั้งนี้รายละเอียดของข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ในแต่ละประเด็นหลัก มีดังนี้

1. มองย้อนการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อการเกิดข้อเข่าเสื่อม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุคิดถึงเหตุของการเจ็บป่วย โดยเชื่อว่ามีสาเหตุมาจากอดีตที่ผ่านมาของตน จากการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตประจำวันหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การนั่งสมาธิ การยกของหนัก การทำงานบ้าน เป็นต้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักมีความรู้สึกที่ตนเองใช้งานข้อเข่ามากเกินไปในการเดิน การยืน การนั่ง เพื่อการประกอบอาชีพหรือการดำรงชีวิตประจำวัน จึงส่งผลทำให้เกิดโรคข้อเข่าเสื่อมเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ดังรายละเอียด 2 ประเด็นย่อย ดังนี้

1.1 จากการประกอบอาชีพ คือ ผู้สูงอายุคิดว่าตนเป็นโรคข้อเข่าเสื่อม เนื่องจากที่มีการใช้งานของข้อเข่าในประกอบอาชีพ ที่ต้องใช้การยืน การเดินหรือการนั่งสมาธิเป็นประจำนั้น ทำให้เป็นสาเหตุของการเกิดข้อเข่าเสื่อมได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

"เริ่มรู้สึกปวดหัวเข่าตั้งแต่ก่อนที่จะเกษียณไม่นานนะค่ะ ช่วงนั้นป่าสอนหนังสือมาก ยืนมาก ช่วงที่จะอบรมวิชาชีพประชาชนต้องยืนจันทร์ถึงเสาร์ ทุก 4 อาทิตย์ ช่วงนั้นจะเปิดคนมาเรียนกันมากเปิด 4 รุ่น หยุดวันอาทิตย์วันเดียว และตลอดเวลา 6 วัน ต้องเดินทั่วห้องตั้งแต่เช้าถึงเย็น ทำทั้งวันต้องเดินดูของ สอนเค้าทำตามโต๊ะ ก็มีผู้ช่วยแต่มันไม่พอเพราะคนเรียนตั้งเยอะ 40 คน ต่อรุ่นก็ต้องเดินดูให้หมดก็ต้องให้เค้าทำให้ดี แต่ว่ามันก็เลยเป็นสาเหตุอันนั้น และอีกอย่าง ป้าเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของชมรมพุทธ ตามเด็กและก๊ตื้นแต่เข้าไปนั่งสมาธิกับเค้าชมรมใกล้ที่ทำงาน ที่บ้านก็ทำวัตรเข้าเย็น" (ID 4 L: 57-65)

1.2 จากการดำรงชีวิตประจำวัน คือ ในอดีตนั้นผู้สูงอายุเคยทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือดำรงชีวิตที่ต้องใช้งานข้อเข่าเป็นประจำและมีการทำกิจกรรมที่มีการเพิ่มการทำงานของข้อเข่าให้หนักยิ่งขึ้น เช่น การยกของหนักหรือหิ้วของหนักเป็นประจำ และการทำความสะอาดบ้าน กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ผู้สูงอายุบางรายมีความรู้สึกว่าการดำรงชีวิตประจำวันเป็นสาเหตุของโรคข้อเข่าเสื่อม ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

"ต้องแน่ที่เดียว เราไปยกของหนักมาก เริ่มเป็นมันขึ้นบันไดมากและก๊หิ้วน้ำหนักมาก ตอนนั้นลูกยังเล็ก ๆ เราก็ก๊ล้วยเด็กมันทำ ก๊ล้วยขาแข็งเค้าไมดี เราก๊ไปทำเองเนี่ยก๊เป็นแบบนี้เงี เค้าไปทำงานกันหมดเราก๊ไปทำเอง พอทำขึ้นมาโอ้โฮ เป็นแกลลอนไม่ใช่เป็นถั่ง ขึ้นไปตั้ง 4 ครั้งไปเทให้เต็มโอ่ง มันเป็นขึ้นมาเลยฉันไม่เคยเป็นเลย " (ID 6 L: 29-34)

“ที่เห็นข้อเข่าอาจจะว่าเราหัวของหนัก เพราะว่าเมื่อก่อนนี้ทำงาน เวลากลับบ้านทีก็จะซื้ออาหาร ซื้อผลไม้เข้าบ้านเราก็จะหัวเป็นประจำ สมัยก่อนตรงนี้ก็ไม่มีก็ต้องมาเดินหน้าชอย มันก็อย่างเนี้ย แล้วอยู่ ๆ มันก็โน้นปวด เอ็มมันเป็นอะไรปวดเข่านั่งยอง ๆ ก็ปวด เอ็มเป็นอะไรก็ไม่ทราบ สาเหตุว่าเป็นเพราะอะไร ก็ไม่ไปหาหมอนะ ก็ทนอยู่อย่างนั้น ซื้อมาทาน ทีหลังรู้สึกทนมไม่ไหว ก็ไปโรงพยาบาล ก็เอกซเรย์ดู พอเอกซเรย์ดู เขาบอกป้าว่าเนี้ยเป็นโรคเรียกว่าเข่าเสื่อม เขาว่ายังเจี้ยไม่ใช่โรคกระดูกเสื่อม ไม่ใช่เขาเรียกว่าเข่าเสื่อมที่หัวเข่า” (ID 7 L: 12-21)

“ตอนนั้นก็คือ เริ่มจากดูแลบ้าน ทำงานบ้านหรืออะไรต่ออะไรอย่างนี้ ตอนหลังทำไม่ไหวเพราะมันปวดไปหมดเข่านะ ปวดหัวเข่าแล้วมันจืด ๆ มากเลย แล้วก็ทนมไม่ไหว ไปหาคุณหมอ คุณหมอก็ให้ยาทาน ยาทานก็ประมาณ 2 ปีได้มั้ง แต่ว่าคุณหมอให้ X-ray เรื่อย เขาบอกว่าเป็นหัวเข่าเสื่อม ข้อเข่าเสื่อม” (ID 3 L: 17-21)

2. แสวงหาวิธีการรักษาและดูแลตนเอง หมายถึง การที่ผู้สูงอายุในขณะที่เจ็บป่วย มีอาการแสดงต่าง ๆ โดยเฉพาะการปวดข้อเข่า ทำให้ผู้สูงอายุต้องทุกข์ทรมานและส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ผู้สูงอายุจึงพยายามแสวงหาวิธีการรักษาและดูแลตนเอง เพื่อบรรเทาความปวด โดยระยะแรกของการเจ็บป่วยผู้สูงอายุใช้วิธีการต่าง ๆ โดยการบรรเทาอาการด้วยตนเอง เมื่อผู้สูงอายุมีอาการเจ็บป่วยมากขึ้นและได้รับความทุกข์ทรมานจากอาการปวดเข่า จึงเริ่มเข้ารับการรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบัน นอกจากนี้ผู้สูงอายุบางรายได้รับข้อมูลการรักษาจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งการรักษาเหล่านี้สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุบรรเทาอาการต่าง ๆ ได้ในระยะแรก แต่ยังคงมีความทุกข์ทรมานจากความปวดต่อไปอย่างเรื้อรัง ซึ่งวิธีการรักษาหรือการดูแลตนเองนั้น ไม่ทำให้ผู้สูงอายุหายจากการปวดข้อเข่าได้ ดังรายละเอียด 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

2.1 บรรเทาอาการด้วยตนเอง คือ เมื่อผู้สูงอายุรู้สึกทุกข์ทรมานจากอาการปวดเข่า ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องพยายามรักษาตนเอง โดยเลือกใช้วิธีการรักษาแบบต่าง ๆ เช่น การรับประทานยาแก้ปวด พั่นด้วยผ้ายืด การนวดตามหมอนวดตามบ้าน ประคบร้อน ประคบเย็น การออกกำลังกายข้อเข่า เป็นต้น ซึ่งวิธีการต่าง ๆ นี้จะช่วยบรรเทาอาการปวดให้ลดลง และสามารถบรรเทาได้ชั่วคราว แต่ไม่หายขาด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ก็เคยใช้ผ้า ผ้ายืดพันช่วย ช่วยให้เกิดขึ้น ก็พอใช้ได้เรียกว่า เราพอไปพอมมาได้ พุงก็ช่วยได้นานเหมือนกัน แต่ว่ามันไม่ได้หายขาด ถ้าเผื่อว่าปวดหนัก ๆ ก็ฝังไฟ เช่นว่า เราก่อไฟ หรือถ้ามีเตาถ่านหรือมีความร้อน ผ้าร้อน เอามาปิด ความร้อนก็ช่วยได้บ้าง เราเอามาประคบ ที่ข้อเข่า.... ตอนเราเริ่ม ๆ เป็น เราจะทานยาแก้ปวดระงับไปชั่วคราว พอหมดฤทธิ์ยาแล้วก็เหมือนเดิม ” (ID 1 L: 29 -34, 40-41)

“หมอมตามบ้าน ยาทา ทาไปเรื่อย มันปวด ยายก็ทาพัน ๆ ให้มันหายปวด อะไรยังงี้ อะไรที่เขาบอกว่ายืด กินแล้วยืดทาแล้วมันยืดนวดก็เอา แล้วหมอก็ไปหาหมอมตามบ้าน ไปเถอะนวดไอนั้น ชั่วโมงละ 100 ชั่วโมงละ 50 ยายก็ไปนวด....พอนวดกลับมาก็หาย หายอีกสักสองสามวัน ก็ปวดอีก ปวดแล้วก็ไปนวดอีก ไปอยู่ยงนี้ไปเรื่อย” (ID 2 L:103-107, 110-111)

“พอปวดขึ้นมากก็ลงนอน ยาก็จะบรรเทาไปได้ ไม่หายเลย บางครั้งปวดมากก็ประคบ น้ำแข็งแล้วก็ทานัน แล้วก็ใช้กระเป๋าน้ำร้อนก็ทุเลาไปได้” (ID 3 L:166-174)

2.2 ใช้วิธีการรักษาแพทย์แผนปัจจุบัน คือ การที่ผู้สูงอายุพยายามแสวงหาวิธีการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมด้วยการรักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน เพื่อให้หายจากการเจ็บป่วยทั้งนี้ เนื่องจากโรคข้อเสื่อมเป็นโรคที่เรื้อรัง ถึงแม้ผู้สูงอายุจะมีการบรรเทาอาการปวดด้วยตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ความรู้สึกของผู้สูงอายุเป็นการหายปวดแค่ชั่วคราวชั่วคราว ถึงอย่างไรก็ตามผู้สูงอายุจะยังคงมีความทุกข์ทรมานจากอาการปวดเข่าและข้อ ๆ รุนแรงขึ้นอีกทั้งมีผลกระทบต่อ การดำรงชีวิต จึงทำให้ผู้สูงอายุต้องไปพบแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งแพทย์จะใช้วิธีการรักษา โดยให้ยาแก้ปวดมารับประทาน หรือให้ยาทา อุลตราซาวด์ และการเจาะน้ำในข้อเข่า มีผู้สูงอายุ บางรายที่รักษากับแพทย์ด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่อาการปวดเข่าไม่ดีขึ้น จึงพยายามเปลี่ยนแพทย์ที่ให้ การรักษา ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ผู้สูงอายุเชื่อว่าจะทำให้หายจากความทุกข์ทรมานจาก ความปวดได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“มันก็เลยเริ่มปวดหัวเข่า ปวดขนาดเดินไม่ได้ พอติดอนเย็นจะกลับบ้านก็เลยไปที่ สถานพยาบาลของมหาลัยเค้ามีหมอ จากภูมิพลหมอกกระดูกเฉพาะเลย เค้าเลยฉีดยาให้เข็ม หนึ่ง ไม่รู้ว่าเป็นพวกสเตียรอยด์หรือเปล่าณะคะ ก็หายนะคะ หายปวดเดินได้ หลังจากนั้น พอเกษียณมาปั้าก็เลยไปที่ ร.พ. จุฬา ชมรมผู้สูงอายุ จะไปออกกำลังกายอะไรเนาะคะ ที่นั่นมันเริ่ม ปวดอีกปวดหัวเข่า เริ่มปวดเรื่อย ๆ ก็เลยไปหาหมอมที่จุฬา หมอคนแรกก็เป็นหัวหน้าภาคใกล้จะ

เกษียณแล้ว ก็ให้ยามาทาน ก็ตรวจดูว่ามันร้อนน่าจะอักเสบแค่นั้นนะค่ะ ตรวจแค่นี้มันไม่น่าจะพอ เราเป็นคนไข้ก็อยากให้ตรวจให้รู้ หลังจากนั้นหมอก็เกษียณไปก็เปลี่ยนหมอแต่ก็ยังไม่หายก็เปลี่ยนเรื่อย ๆ" (ID 4 L:66-77)

"ก็ไปหาหมอมอหมอก็ให้ x-ray ดูที่โน่นไปหาหมอมอหมอก็ให้ยาเฉย ๆ ไม่ได้ x-ray ไปหาหมอที่ตำรวจก็ให้ x-ray ดูปรากฏว่ามันเป็นรู ที่โรงพยาบาลจอมทองเค้าก็พูดอย่างเดียวว่าข้อเข้าเสื่อมแต่เค้าไม่ได้ x-ray ดู เพียงแต่บอกว่าข้อเข้าเสื่อมแล้วให้ยามาทานที่บ้าน คือมันเป็นยาแก้ปวดเท่านั้นเองไม่ใช่ยาอย่างอื่น พอมาก ๆ เข้าไม่ไหว....ฝังเข็มไปฝังตั้ง 7 ครั้งหรือ 8 ครั้งเนี่ย ฝังเข็มก็ไม่ช่วยให้ดีขึ้นมันแค่ช่วยประทังไปชั่วคราว ๆ อย่างเนี่ย พอครบฤทธิ์หมดฤทธิ์ มันก็เป็นอีกมันไม่หาย" (ID 5 L:22-28, 65-67)

"ไปเจาะน้ำออกก็แล้ว กินยากี่แล้ว ก็ไม่หาย ตอนนั้นหมอก็ยังไม่ให้ผ่า มันเป็นอย่างนี้ไปหาหมอแรก ๆ ก็ไปหลายหมอละแล้ว ก็ให้ยามากินก็ไม่หาย....คิดไม่ออกว่านาน แคะไหนรักษา มาเรื่อย รักษากินยา พอนานเข้าหัวเข่ามันใหญ่ก็ไปเจาะน้ำออก หาหมอที่พญาไทแรกทีเดียว เค้าก็ให้เจาะน้ำออก ไปหาก็ไม่หาย....เวลาปวดก็หายยามากิน แก้ปวดหัวเข่าพักหลังนี้มันปวดมาก ที่แรกก็บอกว่าทานยามาก ๆ ก็ไม่ดีก็ไปนวด นวดแล้วมันก็ไม่หาย ลองหมดทุกอย่างลองนวดทุกอย่างมันก็ไม่หายฉีดยาก็ไม่หาย อะไรก็ไม่หาย" (ID 6 L:35-43, 115-124)

2.3 ได้รับข้อมูลการรักษาจากแหล่งต่าง ๆ คือ นอกจากผู้สูงอายุจะบรรเทาอาการปวดด้วยตนเองหรือเข้ารับการรักษาที่แพทย์แผนปัจจุบันแล้ว ผู้สูงอายุบางรายจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาจากเพื่อนหรือบุตรหลาน โดยมีวิธีการอื่น ๆ ให้ผู้สูงอายุได้เลือกปฏิบัติตาม เช่น การฟังกะเพรา เพื่อออกกำลังขาและข้อเข่า และผู้สูงอายุจะใช้วิธีอื่น ๆ บรรเทาอาการปวดร่วมด้วย ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

"ก็ดูแลตอนยังไม่ผ่าตัดก็พยายามออกกำลังขา ออกกำลังหัวเข่า อย่างนั่งเก้าอี้ก็พยายามยกเขา ยืดเข่าแล้วก็มีเพื่อน เพื่อนเนี่ยเขาที่ไปวัดมหาธาตุ เขาก็จะมีเทปที่ออกกำลังขา ก็ยืดเข่าบ้าง นอนเวลานั่งเก้าอี้ ก็ยกเข่าขึ้นถึง 10 กิโลกรัม ก็พยายามทำอย่างนี้แล้วก็ค่อยยังชั่ว บางทีก็นอนหงาย นอนราบ ตั้งเข่าข้างหนึ่ง แล้วเราก็ออกกำลังขา พยายามออกกำลังขา บางทีก็มาออกที่นี้ บางทีก็อยู่บ้านพอปวดขึ้นมาถึงนอน ยาก็จะบรรเทาไปได้ ไม่หายเลย บางครั้งปวดมากก็ประคบน้ำแข็งแล้วก็ทาน้ำมัน แล้วก็ใช้กระเป๋าน้ำร้อนก็ทุเลาไปได้" (ID 3 L:166-174)

3. ตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด หมายถึง การที่ผู้สูงอายุเข้าใจถึงภาวะสุขภาพและผลกระทบที่เกิดจากการเจ็บป่วยเรื้อรังจากโรคข้อเข่าเสื่อม อีกทั้งผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะทนทุกข์ทรมานจากความปวดและผลกระทบในด้านต่างๆ ต่อไปได้ จึงต้องตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ซึ่งผู้สูงอายุและครอบครัวจะพยายามแสวงหาข้อมูลทั้งด้านลบและบวก เพื่อนำมาพิจารณาในการตัดสินใจผ่าตัด ในผู้สูงอายุบางรายที่เป็นโรคข้อเข่าเสื่อมเป็นระยะเวลานาน และใช้วิธีรักษาหรือดูแลตนเองในรูปแบบต่างๆ แต่อาการไม่ดีขึ้น จะรู้สึกเบื่อหน่ายวิธีการรักษา และในผู้สูงอายุบางรายถึงแม้จะตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดแล้ว แต่ยังคงมีความกลัวต่อภาวะต่างๆ ที่จะได้รับจากการผ่าตัด ผู้สูงอายุจึงพยายามใช้วิธีทำใจยอมรับการผ่าตัดที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ซึ่งการตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดนี้สามารถแบ่งเป็นประเด็นย่อยได้ 3 ประเด็น ดังนี้

3.1 อียากหาย คือ การที่ผู้สูงอายุตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด เนื่องจากไม่อยากจะอยู่กับอาการต่างๆ ที่ทำให้ตนรู้สึกทุกข์ทรมานจากอาการปวดเข่า และมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิต โดยทำให้ ผู้สูงอายุมีการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ หรือช่วยเหลือตนเองได้น้อยลง ในผู้สูงอายุบางรายนั้นต้อง รับประทานยาแก้ปวดเป็นประจำหรือต้องไปพบแพทย์บ่อยครั้ง แต่อาการปวดก็ไม่ทุเลาเบาบาง จึงทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเบื่อหน่ายวิธีการรักษาและต้องตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด ซึ่งแบ่งเป็นประเด็นย่อยได้ 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

3.1.1 อียากพ้นจากความปวด คือ ผู้สูงอายุที่เป็นโรคข้อเข่าเสื่อมจะมีความรู้สึกทุกข์ทรมานจาก อาการปวดเข่ามาก บางรายอาจมีอาการบวมของข้อเข่าร่วมด้วย ซึ่งความปวดเหล่านี้มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น ปวดเวลาเดิน การลุกนั่งลำบาก ไม่คล่องตัว และเสียบุคลิกภาพ จึงทำให้ผู้สูงอายุปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ลดลง ในผู้สูงอายุบางรายความปวดทำให้ต้องตื่นและรบกวนการนอน ตลอดทั้งเกิดอารมณ์หงุดหงิด เครียดและรู้สึกไม่มีความสุข สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุอยากหายและพ้นจากสภาพที่ต้องทุกข์ทรมานจากอาการปวด จึงตัดสินใจที่จะเข้ารับการผ่าตัด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“หลัง ๆ นี้ก็ปวดมากขึ้นโดยเฉพาะเวลาตอนนอนและตื่นนอนนี้ทรมาน ตื่นมาต้องยืนสักพักนึงแล้วถึงจะเดินได้ เป็น ๆ หาย ๆ อย่างนี้ค่ะ ต้องไปหาหมอตลอดเวลา เป็นมาก ๆ นี้ 2 ถึง 3 ปี ตั้งแต่ปี 34 ด้วยซ้ำ ตอนหลังหมอจะให้ผ่าตัด...เราก็อธิบายว่าไม่รู้ว่าจะยังไง เอาหละ เพราะมันทนไม่ไหวแล้ว ไม่อยากทรมานต่อไปแล้วเลยตัดสินใจ” (ID 4 L:77-79, 127-128)

“เวลาเราจะเอาไอ้ขาข้างที่ปวด เอาไว้ที่ไหนก็นอนไม่หลับ มีความรู้สึกตลอด เวลาว่ามันปวด เราจะไม่มีความสุข การปวดเข่าก็ทำให้เราเรียกว่า ทำอะไรก็ได้ไม่สะดวก จะไปไหนมาไหนก็ลำบาก จะนั่งจะนอนก็ปวด อะไรพวกนี้ ถ้าหากว่าเราไม่ปวดเข่าเราก็รู้สึกจะทำอะไรก็สบายใจนะ ทำงานอะไรก็พอ ทำได้ ถ้าปวดก็ไม่อยากทำอะไรแล้ว....ตัดสินใจเลย เป็นอะไรก็เป็นกัน ผ่าตัดซะ จะได้หายก็หายไปเลย เป็นอะไรก็เป็นกัน เราไม่กลัวอะไรแล้วตอนนั้นเพราะว่าเจ็บมากแล้ว ยกเท้ายกไม่พ้นแล้ว ไอ้พื้น สะดุดนิดหนึ่ง อย่างเช่นว่าเป็นเสื่อปูอยู่กับพื้น สะดุดหน่อยก็ล้มแล้ว ขายกไม่ขึ้นนะ เสื่อมันบาง เกรือเล็ก ๆ เส้นเล็ก ๆ อยู่ในไร้นั่นก็ล้มแล้ว ไม่น่าจะล้มก็ล้ม ก็เรียกว่า เอาไว้ต่อไปไม่ได้แล้วถ้าไม่ผ่า ” (ID 1 L:10-12, 80-85)

“เดินไม่ได้ มันปวด เดินกระตุกกระตุก มันปวดมาก หมอก็เลยให้ผ่า มันทนไม่ไหว ซะเลย เอาถอดผ่าก็ผ่า” (ID 2 L:64-66)

“มันบวมคะ ครั้งแรกมันบวมก่อนแล้วมันก็ปวด มันบวมแล้วก็ปวด เอะ สงสัย เรานั่งยอง ๆ มากหรือ เดินมาก ครั้งหลัง ๆ เนี่ย ป้าออกจากโรงพยาบาลแล้วก็ไปทำงานกับพี่น้อง เพื่อนเขาอยู่ปากน้ำ ก็ต้องนั่งรถสาย 145 ไปแล้วมันก็แน่น ต้องยืนตลอด ยืนเป็นแบบชั่วคราว มันไม่มีที่นั่ง เจ็บมาก ทนไม่ไหวนั่นสาเหตุแรกที่คิดว่า ตอนนั้นเริ่มรู้แล้วว่าเข่าเราไม่ดีแล้ว จะไปวัดไปวานั่งพับเพียบก็นั่งไม่ได้ ลูกยืนกันโตะขึ้นมาเลย นั่งลำบาก เจ็บมากเลยทนไม่ไหว” (ID 7 L:34-41)

มีผู้สูงอายุบางรายที่อาการปวดเข่าส่งผลกระทบต่อการทำงานหรือการดำเนินชีวิต จนทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกหงุดหงิดและไม่มีความสุขจากภาวะที่เกิดขึ้นกับตนเอง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ไปไหนมาไหนนี้ บางทีขึ้นรถ นั่งรถ ลงรถมันจะปวด มันแบบไม่คล่องแคล่ว มันปวด จะยืนจะอะไร บางทีมันต้องลุกขึ้นตั้งหลัก ซึ่งมันไม่คล่อง แล้วพอปวดแล้วมันจะรู้สึกหงุดหงิดเหมือนกันนะคะตัดสินใจแล้ว” (ID 4 L:153-155)

“มีอย่างมากเลย เครียด แล้วหงุดหงิด คือว่า บางทีใครพูดอะไรไม่ถูกหูไปหมด คล้าย ๆ ว่าเราปวดไข้ใหม่ เรามีความหงุดหงิดใจ เวลาใครพูดมาเข้าซี่ อะไรเราก็ไม่อยากจะคุยด้วย

ไม่อยากอะไร ทำงานบางที่ทำงานเกี่ยวกับบัญชี นั่งทำไม่ค่อยได้ เพราะมันปวดเข่า....เป็นพวกเข่า
เนี่ยปวดหนักมาก เป็นอยู่เรื่อย ๆ” (ID 7 L:45 - 49, 52 - 53)

“เรารู้สึกว่า เวลาเราจะเอาไอ้ขาข้างที่ปวด เอาไว้ที่ไหนก็นอนไม่หลับ
มีความรู้สึกตลอดเวลาว่ามันปวด เราจะไม่มีความสุข” (ID 1 L:10 - 12)

3.1.2 อยากช่วยเหลือตนเองได้ คือ ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะดูแลตนเอง
ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เหมือนเดิมก่อนที่จะเจ็บป่วยจากโรคข้อเข่าเสื่อม โดยผู้สูงอายุบางราย
คิดว่า หากความรุนแรงของโรคทำให้ตนไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันหรือการดูแลตนเองได้
และจะทำให้เป็นภาระของบุตรหลาน จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด
ตั้งคำถามของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“มันลำบาก กลัวหกล้ม กลัวพอเรานั่งถึงลูกเราจะมาดูแลตลอดเวลาได้ยังไง
ก็เลยตัดสินใจผ่าไปเถอะ ” (ID 2 L:69-72)

“ถ้าเป็นหนัก ๆ ก็ต้องผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า ว่าจะยังไม่อยากตัดสินใจด้วย
เพราะว่าอยู่คนเดียว กลัวช่วยตัวเองไม่ได้ พอหลัง ๆ เข่า ก็คิดว่าเดี๋ยวต่อไป มากเข้าเดินไปหา
อะไรทาน ซึ่ของ ทำธุระส่วนตัวจะไม่ค่อยได้แล้ว ก็เลยตกลงผ่า ตอนตกลงผ่า ตกใจผ่า
แล้ว”(ID 3 L:22-26)

“ไปไหนไม่สะดวก เป็นภาระคนโน้นคนนี้ก็ไม่น่าจะไปไหนมาไหนไม่ชอบไปไหน
ตอนหลังเค้าจะพาไปกินโน้นกินนี่ยังไม่ค่อยได้ไปเลยแค่เราเดินไม่ได้สะดวก มันรำคาญ ไม่ต้อง
เป็นภาระเขา คิดว่าถ้าลูก ๆ เวลาเราไปไหนมา ไหนที่ก็ลำบากนะ ลำบากเขา พาไป กินอะไรต่อ
อะไร” (ID 8 L:536-540)

3.1.3 เป็อหน่ยการรักษาคือ การที่ผู้สูงอายุที่เป็นโรคข้อเข่าเสื่อม เมื่อได้รับ
ความทุกข์ทรมานจากความปวดและผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิต ผู้สูงอายุจะพยายามใช้วิธีการ
รักษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อบรรเทาอาการของโรคเป็นระยะเวลาหนึ่งและเมื่อผู้สูงอายู้สึกว่า
อาการเจ็บป่วยเหล่านี้ไม่ดีขึ้น ยังคงได้รับทุกข์ทรมานจากอาการปวดอย่างเรื้อรัง จึงเกิดความรู้สึก
เป็อหน่ยการรักษาคือที่เคยใช้ผ่านมา เช่น การรับประทานยาจำนวนมาก การไปพบแพทย์บ่อย ๆ

และผู้สูงอายุบางรายกลัวว่าจะเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการรับประทานยาแก้ปวด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“เค้าให้ไปทำอัลตราซาวด์ทุกเย็น ตั้ง 2 อาทิตย์ได้มั้งคะ ทำทุกเย็นที่หัวเข่า มันก็ยังไม่หาย มันก็ปวด ความที่มันไม่ยอมไปบ่อย ๆ ราคาญยังจี ทานยาอยู่เรื่อย ๆ ก็เลยอึดไม่เอาแล้วตัดสินใจ” (ID 4 L: 187-189)

“ก็ไปผ่าซะ จะได้จบ ๆ กันไปเลย ให้มันหายไปเลย ไม่งั้นไปหาหมอทีเดียว เดือนไปอีกครั้ง เดียวเดือนไปอีกครั้ง ไข้ไปแล้วเบื่อเหลือเกิน กินแต่ยาที ไข้โหกินยาเยอะเยอะ” (ID 6 L:428-431)

“เพราะมันปวดเข้าคือต้องกินยาพาราวันหนึ่งหลายเม็ด ครั้งแรก ๆ นะเข้ากิน ถ้าสาย ๆ บ่าย ๆ ก็กินอีกแหละอย่างเนี่ย วันหนึ่งไม่ต่ำกว่า 3 เม็ด 4 เม็ด แต่ กินครั้งละ 1 เม็ดเท่านั้น ไม่ได้กิน 2 เม็ดมันจะหลับ ก็หายไปชั่ว” (ID 7 L:49-52)

“มันปวดมาก แล้วเดินแทบไม่ไหว ไปผ่าตัดดีกว่ากินยาเยอะ วันละ 20-30 ไม่ไหวแล้วความดันสูงเดี๋ยวจะตายเพราะยามากกว่า ก็เลยไปผ่าตัด เนี่ยปีนี้ก็รู้สึกเหมือนเป็นกระเพาะ....เบื่อกินยาเยอะ เพราะอีกหน่อยกระเพาะต้องเสียแน่ ตอนนี้อยู่กระเพาะเสียตั้งเยอะ” (ID 9 L:42-44, 129-130)

3.2 ได้รับข้อมูลสนับสนุนให้ผ่าตัด คือ การที่ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลในด้านบวกของการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียมที่มาจากมุมมองของผู้ที่เคยเข้ารับการผ่าตัด จากคำแนะนำของแพทย์ผู้รักษาหรือการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียมและการสนับสนุนจากครอบครัว มีผลต่อการตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ซึ่งแบ่งเป็นประเด็นย่อยได้ 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

3.2.1 ครอบครัวสนับสนุน คือ ผู้สูงอายุที่จะเข้ารับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียมนั้นจะมีความรู้สึกไม่แน่ใจ ไม่มั่นใจในการผ่าตัดและกลัวจะดูแลตนเองไม่ได้ ซึ่งการตัดสินใจผ่าตัดผู้สูงอายุจึงต้องการครอบครัวในการดูแลเมื่อเข้ารับการผ่าตัดและเป็นกำลังใจให้ผ่านระยะเวลาที่คุกคามชีวิต อีกทั้งครอบครัวต้องการให้ผู้สูงอายุหายจากความทุกข์ทรมานจากการปวดเข่า

และสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ดังนั้นครอบครัวของผู้สูงอายุจึงเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญ ในการตัดสินใจทำให้ผู้สูงอายุเข้ารับการผ่าตัด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“มีอยู่วันหนึ่งจะไปใส่บาตรตอนเช้า ลืมข้าวหกหมดเลยในตะกร้า ลูกสาวไปนอนอยู่ที่นั่นพอดี จนลูกสาวบอกว่า แม่ไปผ่าตัดเถอะ ก็เลยตัดสินใจเข้ามาผ่า” (ID 1 L:66-69)

“อย่างยายยังดิ้นะที่ลูกคนนั้นดูคนนี้ดู ยายก็เลยบอก ไม่เอาเที่ยวนี้ก็ตัดสินใจ ผ่าแหละ....เขาบอกว่าถ้าเมื่อแม่ไม่ผ่าตัดนะ แม่จะเดินไม่ได้ ปูนี่แม่ยังงี้แล้ว แล้วถ้าเมื่อไม่ผ่าตัด คลานไป แล้วจะทำยังไงลำบาก แม่ต้องเอา แม่เลยคิดว่าผ่าไปเถอะเป็นไงเป็นกัน ” (ID 2 L:145-147, 237-240)

“ก็มาเล่าให้ลูก ๆ ฟัง ลูกก็บอกแม่ถ้าไม่ไหวก็ผ่าซะนะ จะได้เดินสะดวก เค้าบอกแม่เพื่อนเค้าไปผ่าเค้าก็เดินได้ เค้าก็เลยกล้าตัดสินใจ ถ้ามันไม่ไหวจริง ๆ ก็จะไม่ผ่าละ ตัดสินใจผ่า” (ID 7 L:95-98)

3.2.2. คำแนะนำจากแพทย์ คือ การตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดในผู้สูงอายุ บางรายนั้น มีผลมาจากการได้รับคำแนะนำจากแพทย์ผู้รักษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเมื่อเข้ารับ การผ่าตัด สภาพหลังการผ่าตัดและค่าใช้จ่ายของข้อเข่าเทียม หรือได้รับข้อมูลจากผู้อื่นที่กล่าวถึงความสามารถของแพทย์ จึงทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นใจในการผ่าตัด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ก็ถามคุณหมอว่า เราจะต้องทำอะไร เวลาเราผ่า ค่าใช้จ่ายเท่าไร จะอยู่ที่วัน คุณหมอบอกว่าไม่กี่วันหรอก ผ่าไม่กี่วันเดี๋ยวก็หายเดินได้ อะไอย่างนี้คะ ถ้าค่าใช้จ่ายเบิกได้ ก็จะไม่เสียเงินสดไม่เท่าไรที่จะเบิกไม่ได้ ก็ตกลงผ่า” (ID 3 L:22-35)

“พอดีลูกสาวรู้จักกับหมออะไรก็ไม่รู้ แล้วหมอกคนนั้นรู้จักกับหมอธนา แนะนำมาให้หาหมอชื่อธนา เป็นอาจารย์เก่ง คนนี้เก่ง.....หมอกเค้าบอกว่าไม่เจ็บ รับรองว่าไม่เจ็บ ผมทำมาเป็นร้อย ๆ แล้ว บอกว่าไม่ให้ป้าเจ็บชกนิตเลย แล้วบอกว่าหมอกค่าใช้จ่ายหละ หมอกก็บอกว่าเฉพาะข้อเข่านี้มันอยู่ประมาณ 70,000 บาท ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีกร่วมแสน ไม่เป็นไรหรอกคุณป้า ถ้าคุณป้าไม่ผ่าทำข้างนี้ละอีกหน่อยข้างขวามันจะเป็นอีก คุณป้าจะยอมเสียข้างเดียวหรือจะเสียสองข้าง เออหมอกพูดอย่างนี้ก็ต้องทำอยู่แล้ว” (ID 5 L:29-31, 37-43)

“ก็ไปคุยกับหมอ หมอบอกผ่าแล้วมันสบาย มันแค่ผ่าเข้าเดือนเดียวเท่านั้นแหละ คุณป้าเดินได้แล้ว เค้าวางงี้ ถ้าบอกว่าไม่เจ็บ ใส่น้ำตอนผ่าไม่เจ็บหรอก แต่ตอนหลังมันก็มีบ้างแต่เดือนเดียวรักษารับรองคุณป้าต้องเดินในบ้านได้แน่ ๆ” (ID 7 L:121-125)

3.2.3 ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ คือ ข้อมูลด้านบวกที่มาจากมุมมองของผู้ที่เคยเข้ารับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียมนั้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะได้จากการพูดคุยหรือซักถามจากเพื่อน และคนรู้จักที่เกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ เช่น ผ่าแล้วดี ไม่ทุข์ทรมาน และเดินได้ดี สิ่งเหล่านี้เป็นแรงสนับสนุนที่ทำให้ผู้สูงอายุตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“เพื่อนคนที่เขาผ่าแล้ว เขาบอกว่าดีมาก ไม่ทุข์ทรมานอย่างเก่าแล้ว มันก็เจ็บบ้างตอนผ่า เขาวางงี้ แต่ว่าเขาผ่าแล้ว หายแล้ว เขาสะดวกสบายมากเลย ก็เลยตัดสินใจผ่าก็เลยไปหาหมอ บอกคุณหมอบอกว่าตกลงจะผ่าแล้ว” (ID 3 L:28-31)

“มีเพื่อนเขา เขาบอกแม่เขาทำมาแล้วดี แล้วนี่เขาบอกเขาเห็นมาแล้ว แม่เขาก็ดี เราก็เลยเชื่อเขา กำลังใจอยู่ที่เห็นเขาค่ะ ดีเพราะไปเยี่ยมมาแล้วไงเขาดี....แล้วแม่จะถามคนที่แม่เขาไปผ่าตัดเป็นยังไงเขาบอกก็ดีเลยตัดสินใจ” (ID 2 L: 177-180, 187-188)

3.3.4 ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ คือ นอกจากข้อมูลด้านบวกที่มาจากการพูดคุยจากผู้ที่เคยเข้ารับการผ่าตัด หรือคำแนะนำจากแพทย์แล้ว ผู้สูงอายุบางรายได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากการอ่านหนังสือหรือโบว์ชัวร์ที่เกี่ยวกับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม ทำให้มองเห็นภาพประกอบที่มีผู้ที่เข้ารับการผ่าตัดใช้ชีวิตหลังการผ่าตัดแล้วมีความสุข ทำให้ผู้สูงอายุบางรายตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด เพราะอยากมีชีวิตหลังการผ่าตัดเหมือนภาพประกอบเหล่านั้น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“แล้วก็ดูโบว์ชัวร์มั้ง อะไรบ้าง ผ่าแล้วเป็นไง อะไรอย่างเนี้ย” (ID 7 L:90-991)

“แล้วก็ให้หนังสือยังงี้มาดู ก็เอามาดูเลยตัดสินใจ แล้วดูตามรูป ยังไปแนะนำคนเขาอีกนะเขาจะไปหรือเปล่า ดีมากทำให้เรา เขานั่งเล่น เห็นเขามีความสุข เราก็คิดว่ายังไงเห็นรูปนี้ชอบมากที่สุด ยังไงยังงั้นเราก็ขอให้ได้ยังงี้แล้วกัน” (ID 2 L: 177-189)

3.3 กลัวแต่ทำใจยอมรับการผ่าตัด คือ ความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่เป็นโรคข้อเข่าเสื่อม และได้รับความทุกข์ทรมานจากอาการปวดเข่าหรือผลกระทบต่างๆ ที่มีต่อการดำรงชีวิตนั้น ตลอดทั้งการรับรู้ว่าคุณต้องเข้ารับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียมและต้องดำเนินชีวิตหลัง การผ่าตัด สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกกลัว เนื่องจากข้อเข่าเป็นอวัยวะที่สำคัญของร่างกายที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และการดำรงชีวิต อีกทั้งการเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการผ่าตัด ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุไม่สามารถคาดการณ์ได้ จึงเกิดความรู้สึกกลัวการผ่าตัดและไม่มั่นใจเกี่ยวกับการผ่าตัดข้อเข่าเทียม ผู้สูงอายุจะใช้วิธีพยายามทำใจ โดยใช้สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความหวังต่อผลการผ่าตัด และมีผู้สูงอายุบางรายเชื่อมั่นการรักษาของแพทย์ หากต้องเสียชีวิตจากการผ่าตัดก็ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย เพื่อให้ตนยอมรับสิ่งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นและคลายความกลัวที่เกิดขึ้นได้

การผ่าตัดเป็นภาวะคุกคามต่อชีวิตของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกกลัวว่าหลังการผ่าตัดจะเดินไม่ได้ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้และกลัวการวางยาสลบ กลัวเลือดออกมาก ผู้สูงอายุบางรายรู้สึกกลัวจนทำให้รับประทานอาหารไม่ได้ นอนไม่หลับ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“กลัว กลัวมาก ๆ เลย กลัวผ่าตัด....กลัวว่า ตมยาสลบแล้วจะไม่ฟื้นบ้าง กลัวว่าจะทำแล้วเดินไม่ได้บ้าง กลัวว่า เลือดจะตกมาก เรียกว่ากลัวไปทุกอย่าง” (ID 1 L:71, 73-75)

“ผ่าตัดหัวเข่านี้นายกลัวนะ กลัวยายจะเดินไม่ได้นะคุณ กลัวไม่หายว่าจะเดินไม่ได้ กลัวที่สุด และนี่จะบอกจะผ่าตัดครั้งที่ 2 ยังนึกเออะ หมอเขาให้กำลังใจดีเขาบอก ผ่าครั้งนี้จะหายเร็วกว่าข้างนี้อีก เพราะว่ามันแข็งแรงแล้วข้างนี้ แต่ยายก็ยังกลัวนะ กลัวมากเลย” (ID 2 L:160-165)

“พอว่าจะผ่ากินไม่ได้นอนไม่หลับ กลัวตั้งนานกลัวจนลืมหูลืมกลัว ลูกชายเค้าปลอบคนที่อยู่เชียงใหม่ แม่อย่างกลัวคนเค้าผ่ากันมามันหายนะแม่ แม่ไม่ต้องกลัว แม่ใจกล้า ๆ เอะไปผ่า โอ๊ย ใจกลัวอยู่ตลอดเลย ทำไงดีหมอก็นัดให้ไป ถึงเดือนก็นัดให้ไปทำไงก็ไป กลัวตัวจึงสั้นเลย กลัวทุกสิ่งทุกอย่างกลัวยังไงหละ กลัวเดินไม่ได้ ไม่ใช่ทำไมนะ กลัวว่าถ้าผ่าไปแล้วเดินได้มั่งไม่ได้มั่งทำไงเนี่ย” (ID 6 L:81, 85-86)

ผู้ให้ข้อมูลหลักบางรายกลัวกับสภาพของแผลหลังการผ่าตัดที่อาจจะเกิดการติดเชื้อของแผลผ่าตัด ความกลัวเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุมีการเตรียมระมัดระวังไม่ให้แผลโดนน้ำ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“กลัวจะติดเชื้ออีกระวังไม่ไม่ให้ติดเชื้ออีก เรื่องน้ำนี่ระมัดระวังให้เข้าไปเลย อย่าให้เข้าเป็นอันขาดถ้าเข้าไปแล้วจะติดเชื้อทันที” (ID 5 L:324-326)

ผู้สูงอายุที่ตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด จะเกิดความกลัวต่อการผ่าตัด จึงพยายามคิดในสิ่งที่ดี ๆ ที่ตนเคยทำไว้ และผู้สูงอายุบางรายนึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ตนมีความเชื่อว่าจะสามารถช่วยให้ตนปลอดภัยจากการผ่าตัด สามารถกลับไปใช้ชีวิตกับบุตรหลานต่อไปได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“กลัว แต่เราก็บ่นใหญ่พระพรหมพระพิฆเนศ ที่เตียงเรานอน ผ่าอย่าให้เป็นอะไรนะ....พระพรหม ไกล ๆ เอร่าวัน ขอให้เราเดินได้นะเพราะเราไม่ไปเคยคิดร้ายกับใคร” (ID 2 L:217-222)

“ข้อเขานี้มันไม่ใช่จะใกล้หัวใจ เออถ้าผ่าใกล้หัวใจ ผ่าอะไรข้างในนี้ยังจะกังวลบ้าง ก็ไม่เป็นไรอย่างมากบุญไม่ช่วยก็แค่พิจารณาเท่านั้นเอง พอดิบุญช่วย” (ID 5 L:149-151)

ในผู้สูงอายุบางรายเมื่อตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด มีความรู้สึกว่หากแพทย์ทำการผ่าตัดแล้วทำให้ผู้สูงอายุต้องเสียชีวิต ก็ไม่เป็นไรคงเป็นเหตุสุดวิสัย ในบางรายรู้สึกเฉย ๆ หากต้องเสียชีวิตในมือแพทย์ และยอมตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดดีกว่าต้องทนทุกข์ทรมานจากอาการปวดเข่า ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ป่าคิดชะว่าถ้ามาถึงมือหมอแล้วหมอจะปล่อยให้ตายมันก็สุดวิสัย มันก็ไม่มีปัญหาถึงข้อนี้ และก็อีกอย่างหนึ่ง คือว่าป่าไว้ใจหมอสุดสุดว่าจัน พุดจริง ๆ นะไว้ใจหมอ จะอยู่จะตายก็อยู่ที่หมอนั่นแหละ นี่ไม่กลัวไม่กลัวอะไรทั้งสิ้นขออย่างเดียว ขอให้หมอทำให้สำเร็จ ทำให้สบาย ๆ เท่านั้น” (ID 5 L:147-153)

“ก็เฉย ๆ ไม่สะทกสะท้านอะไรทั้งนั้น ผ่าก็ผ่า จะตายก็ให้ตายกับหมอกก็ช่าง มันเถอะ บ้าคิดอย่างนี้เพราะมันปวดมากปวดจนทนไม่ไหว มาถึงหมอลแล้วจะตายก็ให้ตายไปเถอะ คิดในใจนะ ลูก ๆ เค้ำปลอบใจว่าไม่เป็นไร ๆ แม่ หมอเค้ำเก่งนะ บอกว่าไม่เป็นไรอยู่แล้ว” (ID 5 L:77-81)

เมื่อผู้สูงอายุบางรายมีความหวังว่าการผ่าตัดจะทำให้มีชีวิตรหลังการผ่าตัดที่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือเดินทางไปไหนมาไหนได้สะดวก ทำให้มีกำลังใจต่อสู้กับความกลัวที่เกิดขึ้น เมื่อต้องเข้ารับการผ่าตัด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ให้เราได้มีความสุขของเรา เราจะได้ไปเที่ยวไหน ๆ ของเรา เราได้ไปเที่ยว จะได้ไม่ยุ่งกับลูกเขา ขอให้เราได้เที่ยว ตอนนีเราสบายแล้ว ไม่ต้องห่วงเรา” (ID 2 L:217-221)

“ตอนนั้นความรู้สึกดีใจว่าเราจะสบายแล้ว เดียวเราทำแล้วเราก็จะสบายแล้ว ใจคิดอย่างนี้ ก็มีกำลังใจไม่ได้กลัวไม่ได้อะไร...ถ้าเราหายแล้ว เราอยากที่จะไปไหนเราก็จะไปได้ คิดไว้อย่างนี้คะ เพราะปกติแล้วจะไปไกล ๆ ไม่ค่อยได้ นั่งรถเมล์ก็ไม่ได้มาตั้งหลายปีแล้วกลัว” (ID 3 L:190-191, 215-216)

การทำใจยอมรับการผ่าตัดของผู้สูงอายุบางรายจะพยายามไม่คิดอะไรที่ทำให้ตนรู้สึกกังวลใจ แต่จะคิดถึงสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคิดว่าการผ่าตัดจะทำให้การเดินทางได้ดี หายจากการเจ็บป่วยและสุขภาพแข็งแรงขึ้น จึงเต็มใจที่จะเข้ารับการผ่าตัดและผู้สูงอายุบางรายที่เคยมีประสบการณ์การผ่าตัดอย่างอื่นมาแล้ว มีความรู้สึกไม่น่าจะมีอะไรเกิดขึ้น เพราะการผ่าตัดอย่างอื่นก็ผ่านมาได้ด้วยดี ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ก็เลยตกลงไม่ได้คิดอะไรเลย คิดในใจว่าเราจะต้องหาย ได้เดินสบาย ๆ แล้ว คิดอย่างนี้คะ ไม่คิดอะไรเลย เป็นไงเป็นกัน ไม่เป็นอะไรนา” (ID 3 L:212-213)

“ไม่คิดอะไรแล้ว ไม่กลัวแล้ว เต็มใจให้ผ่าแล้ว คือว่า ถ้าผ่าแล้วจะทำให้เราดีขึ้น สุขภาพเราดีขึ้น เราก็จะเดินได้ เราก็พอใจแล้ว แค่นี้”

(ID 1 สัมภาษณ์ครั้งที่ 1 L:132-134)

“ก็เรียกว่า ทำใจเรียกว่า เราทำใจนิ่ง ๆ ไม่ค่อยคิดอะไรมาก คิดว่าเคยผ่าตัดมาแล้ว ผ่าตัดอย่างอื่นก็ผ่ามาแล้ว ก็คงไม่มีอะไร ไม่มากมายเท่าไร ไม่มากกลัวอะไรหรอก”

(ID 1 L:163-166)

4. การรับรู้บรรยากาศระหว่างผ่าตัด คือ ความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้สูงอายุขณะอยู่ในห้องผ่าตัด ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะได้รับการจัดการระดับความรู้สึกเฉพาะส่วน โดยวิธี Spinal block หรือ Epidural block ดังนั้นจึงทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกตัวตลอดเวลาที่เข้ารับการผ่าตัด และรับรู้บรรยากาศในห้องผ่าตัด ในผู้สูงอายุบางรายมีความรู้สึกกระวนกระวาย เนื่องจากอากาศหนาว และไม่มีเสียงเพลง มีแต่เสียงพูดคุยของเจ้าหน้าที่ในภาษาที่ตนไม่เข้าใจ และเสียงเครื่องมือต่าง ๆ ผู้สูงอายุจึงไม่ยอมรับรู้และกลัวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการผ่าตัด ดังรายละเอียดแบ่งเป็น 2 ประเด็นย่อย ดังนี้

4.1 สภาพแวดล้อมในห้องผ่าตัดที่ไม่คุ้นเคย คือ สภาพแวดล้อมและสิ่งที่เกิดขึ้นภายในห้องผ่าตัดเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุเคยพบเห็นหรือรับรู้ ทั้งการสนทนาของเจ้าหน้าที่ สภาพอากาศที่หนาว บรรยากาศของห้องเตรียมผ่าตัดที่ไม่มีเสียงเพลง การได้ยินเสียงเครื่องมือที่ใช้ในการผ่าตัดและลักษณะของห้องผ่าตัด สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกไม่คุ้นเคยและอาจเกิดความกลัวได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“โธษิตายไม่รู้ว่่าเค้าทำนะเนี่ย ยังไม่รู้ว่่าเค้าทำ ได้ยินเสียงเหมือนกันนะ ได้ยินเสียงเป๊ก ๆ ว่าเอ๊ะเค้าทำอะไรของเค้านะไม่รู้ว่่าเค้าทำ ไม่ได้วางยา ตาก็ยังลืมอยู่อย่างนี้.”

(ID 5 L:85-88)

“เราไม่สลบนะ เราได้ยินหมดเลย คุณหมอบทำอะไรกัน เค้ามีเสียงเลื่อย ๆ แล้วก็มีเสียงเปาะ ๆ เหมือนกับอู่ซ่อมรถได้ยินหมด.” (ID 9 L:190-192)

ผู้สูงบางรายได้ยินเสียงการสนทนาการระหว่างเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นภาษาที่ผู้สูงอายุไม่เข้าใจและเป็นภาษาทางการแพทย์ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“พอตอนผ่าตัดนะค่ะ ยายได้ยินหมด เขาทำอะไร จอแจะ จอกแจะข้าง ๆ ตัวเรา แล้วหมอมาก็พูด แต่เราพูดรู้เรื่องบ้าง ไม่รู้เรื่องบ้าง เขาก็พูดภาษาของเขา ภาษาหมอมือเขาเขา ไม่พูดเหมือนเรา เขาพูดภาษานอก เขาพูดภาษาเขา เขาพูดภาษาแพทย์ เขาก็รู้กัน ยายรู้สึกนาน เหมือนกันนะ จนกระทั่งพอเสร็จเขาก็เอาเครื่องมืออะไรออก” (ID 2 L:267-274)

นอกจากนี้ผู้สูงอายุบางรายมีความรู้สึกว่ายากที่ห้องเตรียมผ่าตัดหนาวและไม่มีเสียงเพลงพร้อมทั้งแนะนำให้มีเสียงเพลง เพื่อลดความกระวนกระวายของผู้สูงอายุที่รอผ่าตัด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ห้องเตรียมผ่าตัดมันก็หนาวหน่อย ข้างนอกมันไม่มีเพลง น่าจะมีเพลงฟังชะหน่อย จะได้ทำให้เราไม่กระวนกระวาย แต่ก็ไม่ค่อยรู้สึกอะไรจนกระทั่งเข้าห้องผ่าตัดตอนนั้นไม่ รู้สึกอะไรเลย เครื่องมือก็ไม่ได้ยินเสียงเลย ครั้งที่ 2 มันได้ยินหมดเลย ใจเดียว ค้อนตอกอะไรต่ออะไรมันได้ยินหมด ไม่กลัวนะค่ะ แต่ว่ามันได้ยินตลอดเวลา” (ID 4 L:202-208)

ขณะเข้ารับการผ่าตัดผู้สูงอายุรู้สึกตัวตลอดเวลาและรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างกรผ่าตัดได้ ผู้สูงอายุบางรายจึงไม่ยากจัดการระดับความรู้สึกเฉพาะส่วน เพราะต้องรับรู้ตลอดระยะเวลาของการผ่าตัดทั้งการเห็นภาพห้องผ่าตัด หรือการได้ยินเสียงเครื่องมือ ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าอากาศหนาว ขาสั่นโดยอัตโนมัติ และกลัวกับสิ่งที่รับรู้ขณะนั้น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ไม่อยากให้ Block หลัง กลัวว่าจะเห็นอะไรอย่างนี้ บล็อกหลังนี้เราก็ต้องได้ยิน ทำอะไรก็ต้องได้ยิน ไม่อยากได้ยินได้ไหมเนี่ย .กลัวว่าจะได้ยินทำขา กลัวว่าจะได้ยินตลอดเวลาเลย มันแรงมาก” (ID 3 L:52-59)

“ก็มีเสียง ๆ เหมือนกันนะ เอ๊ะ กลัวเหมือนกัน กลัวเข้าไปในห้องผ่าตัด ขามันสั่น หมอบอกหนาว ไม่หนาว มันสั่นขึ้นมาเอง กลัว ๆ กลัวแต่ไม่ใช่กลัวจะตาย กลัวจะไม่ใช่ ความกลัวเกิดขึ้นไปเอง เมื่อเราเข้าห้องผ่าตัด พอขึ้นเตียงผ่าตัดพอเห็นไฟเท่านั้นแหละ ขามันสั่นเอง มันหนาว มันกลัว....แต่มีดมหมอมือเราไม่เห็นใช่ไหม ได้ยินเสียงเครื่องมือไม้เครื่องมือ ยังไงผ่าตัดมันก็ต้องใช้อย่างงี้ ก็เข้าใจอย่างนั้น.” (ID 7 L:192-195, 227-229)

4.2 ความไม่สุขสบายหลังการผ่าตัด คือ ความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้สูงอายุ ขณะพักฟื้นที่โรงพยาบาลหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม ซึ่งการผ่าตัดทำให้ผู้สูงอายุ เกิดอาการต่าง ๆ ที่เป็นภาวะของผู้ที่ได้รับการผ่าตัดและการฉีดยาระงับความรู้สึกเฉพาะส่วน เช่น คลื่นไส้ อาเจียน ปวดแผลผ่าตัด ซึ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการการฟื้นสภาพหลังการผ่าตัดและบริหาร ข้อเข่า ดังรายละเอียดแบ่งเป็น 2 ประเด็นย่อย ดังนี้

4.2.1 เจ็บปวด คือ การที่ผู้สูงอายุรู้สึกปวดบริเวณแผลที่เข้ารับการผ่าตัดหรือ ปวดเมื่อต้องงอเข่า เพื่อทำกายภาพด้วยเครื่องบริหารข้อเข่า โดยผู้สูงอายุบางรายรู้สึกปวดมากจน เครียดและต้องอดทนต่อความปวดหรือทนเจ็บขณะใช้เครื่องบริหารข้อเข่า เพราะเชื่อว่าเครื่อง ดังกล่าว สามารถช่วยให้ตนงอเข่าได้ดีกว่าที่งอด้วยตนเอง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“วันแรก วันที่สองยังไม่ปวด คืนวันที่ 3 จะเริ่มปวด ทำไมมันถึงปวด ดึก ๆ จะปวดมาก อดทนหน่อยหนึ่ง พยาบาลเขาก็ให้กริ่งมาเวลาที่ว่าปวดมากหรือว่ามีอะไรก็ให้กดกริ่ง เพราะว่าป้าอยู่ห้องรวม ที่นี่ทำไมมันปวดมากแต่ก็ทนจนถึงรุ่งเช้า” (ID 3 L:75-78)

“แผลไม่มีปัญหาอะไรเลย จะมีปัญหาเรื่องการปวดเท่านั้นเอง ปวดที่ว่ามันงอ ลำบาก แต่ว่าเค้าก็เอาเครื่องยึดขา ยึดงอเข่าอันนั้นแหละดี ทนเจ็บเอาหน่อยแต่ช่วยได้เยอะ เพราะว่าไม่มีตัวนั้นกว่าเราจะงอได้ คงใช้เวลาหลายวันเลยแหละ ใอันนั้นเอามาให้งอเป็น ชั่วโมงไซ้มีแค่ 3 วัน เพิ่มองศาขึ้นเรื่อย ๆ สูงสุดก็ประมาณ 90 องศา ถึงงอได้ แต่ป้าต้องทน เจ็บ แต่ป้ารู้แล้วไงช่วงนี้เคยทำ” (ID 4 L: 255-264)

“พอได้สักวันที่ 3 วันที่ 4 ระหว่างนั้นเค้าจะมีเครื่องยึดเข้ามา เราก็เอาขาเข้าไปเสียบแล้วเข้าไปบนนั้น เค้าจะตั้งองศาให้ว่าจะยึดเท่าไร ยึดเข้าประมาณสัก 30 นาที ไม่ถึงมัน 25 นาทีหรือ 30 นาที ประมาณนั้น ถามว่าเครื่องอะไร เค้าบอกเครื่องยึดเข้า มันก็หมุน เข้ามาก็ ยึด ๆ ยึดออกไป ก็หดเข้ามาอย่างงี้ ก็กลับสบาย แต่ว่าได้แค่ 110 เท่านั้น 120 ไม่ไหวทำ ไม่ไหว มันเจ็บมาก ยึดขึ้นไปไม่ถึง พอหลัง ๆ พยายามทும்อีกหน่อยก็ได้ 120” (ID 7 L:286-299)

ความปวดทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักบางราย มีความรู้สึกเครียดและมีอาการปวดมาก ในวันแรก ๆ ของการผ่าตัด ที่ลักษณะปวดตื้อ ๆ ตลอดเวลา ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ก็จะเครียด ก็อึดตอนที่มันปวดตอนวันแรก ๆ ใ้ยปวดเหลือเกินทำไมมันปวดอย่างนี้ เครียดมากเพราะความปวด มันมีผ้าพัน โอ้โฮ ผ้าพันมันหนาเตอะใช้ไหม เค้ายังไม่เอาออก มันก็ปวดตื้อ ๆ ตลอดเวลา” (ID 7 L:548-551)

4.2.2 คลื่นไส้อาเจียน คือ สภาพหลังการผ่าตัดที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอาการคลื่นไส้อาเจียนจากของการได้รับการฉีดยาระงับความรู้สึกเฉพาะส่วน โดยวิธี Spinal block หรือ Epidural block ซึ่งผลของการคลื่นไส้อาเจียนเหล่านี้ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเบื่ออาหารและรับประทานอาหารไม่ได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ทานยาอาเจียนเป็นระยะ แต่ทานข้าวไม่ได้เลยช่วงนั้น ก็วันที่ 1 วันที่ 2 วันที่ 3 แต่ป้าจะอาเจียนอย่างเดียว 3 วันที่อาเจียนอยู่ แต่ว่าไม่ทานอะไร พอกับข้าวมาก็จะเหม็น ทานแต่น้ำและนม น้ำนี้ทานได้” (ID 3 L:89-95)

“อาเจียนแพ้ย่า อาเจียนก็มีแต่น้ำเพราะว่า ไม่ได้ทานข้าวไม่ได้อะไรเลยอาเจียนแล้วสั๊กพักกินนอนประมาณครึ่งชั่วโมงอาการดีขึ้น” (ID 5 L:248-250)

“พอครั้งหลังออกมาอาเจียน อาเจียนมีแต่น้ำ ก็อาเจียนไม่มากเท่าไร...ผ่าออกมาพักก็ทานอะไรไม่ได้เลย คืออาหารโรงพยาบาลไม่แตะเลย พอได้กลิ่นก็บอกเอาไปไกล ๆ” (ID 4 L:217-218, 226-227)

5. ดำเนินชีวิตหลังการผ่าตัดกับข้อเข้าใหม่ หมายถึง เมื่อช่วงเวลาการผ่าตัดผ่านพ้นไป ผู้สูงอายุมักมีการรับรู้ถึงสุขภาพของตนเองและการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปซึ่งมีความแตกต่างจากก่อนที่จะเข้ารับการผ่าตัด โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีความพอใจกับสภาพหลังการผ่าตัดและไม่อยากทราบมาจากโรคข้อเข้าเสื่อมเหมือนเดิม อีกทั้งไม่ยากเป็นภาระของบุตรหลาน จึงพยายามดูแลตนเองในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีภาวะสุขภาพที่ดี แต่ในอีกด้านหนึ่งถึงแม้ผู้สูงอายุจะพอใจกับผลการรักษา แต่เนื่องจากการข้อเข้าเทียมเป็นสิ่งแปลกใหม่ในร่างกาย ผู้สูงอายุจึงเฝ้าระวังสังเกตอาการของตนเองเกี่ยวกับความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังรายละเอียดแบ่งเป็น 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

5.1 เฝ้ารอวังสังเกตอาการ คือ ผู้สูงอายุเกิดความไม่แน่ใจการใช้งานของข้อเข่าเทียม โดยผู้สูงอายุมีความรู้สึกไม่เหมือนข้อเข่าเดิม บางครั้งได้ยินเสียงดังจากข้อเข่า ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และภาวะสุขภาพ ผู้สูงอายุระมัดระวังในการใช้งานและคอยสังเกตความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นกับข้อเข่าเทียมได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“แต่ว่าตัวเราเองยังกลัวไม่กล้า ไปเหยียงอะไรหนัก ๆ ไม่กล้า เรายังกลัว เรายังต้องถนอมขาเรา ไม่รู้ใจเรายังถนอมอยู่ ขาเนี่ยไม่ค่อยเจ็บ แต่เรารู้สึกว่ามันแข็งแรงกว่าขานี้ แต่ว่าปวดนะมันปวดนะ ยังนึกในใจว่า ถ้าหมอเขาผ่าไปแล้วข้างนี้หายปวดก็จะดี” (ID 2 L:443-448)

“ผ่าครั้งนี้สบาย แต่มันยังมีนิดเดียวว่าตรงหัวเข่ามันยังร้อนอยู่เรื่อย หมอบอกไม่เป็นไร หัวเข่าร้อนไม่เป็นไร ถ้ามันยังกุกกัก ๆ อย่างงีบอกไม่เป็นไร ไม่มีอันตรายอะไร มันจะหลุดหรือเปล่านั้นหมอบอกรับรองพันเปอร์เซ็นต์ไม่มีหลุดแล้วแต่ที่มันตบตีบ ๆ มันเป็นเพราะเอ็นมันกำลังจะเกาะกระดูกจะไปเกาะเหล็กอะไร แบบนั้นมันก็จะตบตีบ ๆ อะไรอยู่อย่างนี้” (ID 7 L:389-397)

“ข้างขวาเนี่ยเอ๊ะแต่ก็แปลกดีนะทำไมข้างนี้มันนุ่มล่ะ ข้างนี้มันไม่นุ่ม อย่างนี้แล้วทำไมข้างนี้นุ่มน้อย ทำไมข้างนี้นุ่มมากล่ะข้างนี้ดังกึกกัก ๆ มากกว่านะ บางทีต้องทำอย่างงี้ ๆ แล้วมันจะหาย ดูเหมือนมันเลื่อนหรือไงไม่รู้ ข้างซ้ายมันไม่ค่อยเป็นนะ” (ID 9 L:171-173)

5.2 เอาใจใส่ดูแลตนเอง คือ การที่ผู้สูงอายุดูแลตนเองภายหลังการผ่าตัด เพื่อให้คงสภาพที่ดีไว้และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากผู้สูงอายุไม่ยอมรับมาจากปัญหาต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นกับข้อเข่าและไม่อยากภาระของผู้อื่น โดยการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องและระมัดระวังการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดิน การขึ้นรถ การเดินขึ้นที่สูง การยกของหนัก ซึ่งผู้สูงอายุเชื่อว่าการดูแลตนเอง จะช่วยให้ข้อเข่าเทียมใช้งานได้นานขึ้น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ที่ดีขึ้น เราตัดสินใจนี้ คือว่าเราจะได้ไม่ปวด ไม่เจ็บอะไรมากมาย ถ้าเผื่อว่าเราไม่ผ่าตัดเราก็จะทรมาน นอนก็ไม่หลับ ไปไหนก็ไปลำบาก จะขึ้นรถหรือว่าขึ้นที่สูงก็ไม่ค่อยได้ ไม่ใช่ ว่าผ่าตัดแล้ว จะเก่งอย่างนั้นเลยก็ไม่ได้นะ เราก็ต้องคอยดูแลตัวเอง ค่อย ๆ ไปค่อย ๆ มา”

(ID 1 L:319-325)

“เราก็ต้องดูแลตัวเอง ก็เตรียมตัวอย่างที่คุณหมอเขาสั่งมา ยายเข้าห้องน้ำ ต้องระวังนะ จะไปตรงนั้นตรงนี้ยายต้องระวังเดินเหิน ยายระวังน้ำท่าพยาบาลเขาสั่งมา เราต้องพยายามดูแลตัวเอง ให้อะไรอย่างนี้เราคนอื่นเขาไม่ได้ดูแลเรา เราต้องดูแลตัวเอง” (ID 2 L:389-394)

“มันก็แปลกแล้วก็คิดว่าอนาคตมันก็ไม่แน่นอนนะ แล้วหมอก็บอกว่าข้อเท้า ข้อเข่าที่ทำมาแล้วเนี่ยก็อยู่ได้ 10 ปีอย่างต่ำ อย่างสูง 15 ปี แต่ก็อยู่กับคนไข้ที่ทำว่าใช้งาน เค็ดามากขนาดไหน ถ้าเป็นพวกจะต้องยกของหนักอะไรอย่างงี้มันก็ไม่ถึงมันก็ต้องไปผ่าแล้วก็ไปเปลี่ยนใหม่มันก็ไม่ดี อย่างเรา ๆ ไม่ได้ทำอะไรหนักก็ควรจะอยู่ได้นาน ก็อย่าเดินมากอะไรมากก็ธรรมดากิจวัตรประจำวันยังงั้นธรรมดา ก็อยู่ได้นาน” (ID 7 L:479-485)

“เหมือนปกติไม่ต้องอะไรแล้ว เพียงแต่บริหารอย่างนี้นะข้างละ 10 ครั้ง แล้วก็งออย่างนี้นะ ข้างนี้ 10 ครั้ง ข้างนี้ 10 ครั้ง แล้วก็เดินวันละครึ่งชั่วโมง แต่มันจะมากกว่าครึ่งชั่วโมง” (ID 5 L:396-398)

5.3 พอใจกับข้อเข่าเทียม คือ การที่ผู้สูงอายุเข้ารับการผ่าตัดแล้ว ผลที่ได้รับหลัง การผ่าตัด ทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจและมีความสุขจากการเปลี่ยนแปลงของข้อเข่า เนื่องจากผู้สูงอายุหายจากการปวดเข่า จึงทำให้รับประทานยาน้อยลงด้วย อีกทั้งยังมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น สามารถเดินได้ดีและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการผ่าตัด จึงทำให้ผู้สูงอายุมีกำลังใจในการใช้ชีวิตต่อไป ดังรายละเอียดแบ่งเป็น 5 ประเด็นย่อย ดังนี้

5.3.1 มีภาพลักษณ์ที่ดี คือ ผลของการผ่าตัดทำให้ผู้สูงอายุผู้สูงอายุ มีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและท่าทางในการเดิน โดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะมีขาตรงขึ้น ไม่โก่งงอเหมือนเดิมและท่าทางการเดินดีขึ้น โดยผู้สูงอายุบางรายเปรียบเทียบผลการผ่าตัดที่ทำให้ข้อเข่ามีการเปลี่ยนแปลงเหมือนการตั้งศูนย์ถ่วงล้อของรถยนต์ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“เปลี่ยนจากเมื่อก่อนขาเราโค้ง โกงมาก พอทำเสร็จแล้วทำขึ้นข้างหนึ่ง ตอนเช้า เดียวนะ อีกข้างก็ยังโค้งอยู่ ก็ถึงได้อยู่แค่ 3 เดือนแล้วก็รีบมาทำใหม่ พอทำเสร็จแล้วก็ดี ก็ดีมาก เลยแหละ และไม่รู้สึกว่าปวดเหมือนเมื่อก่อน เมื่อก่อนนี้มันจะปวดจนนอนไม่หลับ พอหลัง ผ่าตัดเนี่ยไม่ปวดและขาก็ตรงคืนละคะ ยืนขึ้น คนอื่นเขาก็ทักว่า ขาตรงแล้ว” (ID 1 L:297-304)

“ตัวไม่โยกเยกไปโยกเยกมา ก่อนผ่าตัดมันเดินเสียศูนย์แต่ก่อนไม่เป็นนะ ระยะเวลา หลังก่อนไปผ่าตัดบีนิง เดินโยกเยกไปโยกเยกมา เหมือนเดินไม่ตรงไป....ผ่าแล้วเหมือนตั้งศูนย์ถ่วง ล้อได้ดีขึ้น เราก็คิดอย่างนี้ไงเหมือนต้องซ่อมรถก็เหมือนไปยกเครื่อง ” (ID 9 L:394-397, 400-401)

5.3.2 หายปวดเข่า คือ ผลของการผ่าตัดทำให้ผู้สูงอายุพ้นจากความทุกข์ทรมาน จากอาการปวดเข่าและผลกระทบจากการปวด โดยทำให้ผู้สูงอายุนอนหลับพักผ่อน หรือเดินได้ดีขึ้น แม้จะมีผู้สูงอายุบางรายคิดว่า ข้อเข่าใหม่นี้เป็นของเทียม แต่ก็ยอมรับได้ว่าสามารถทำให้ สบายขึ้นและหายจากความปวด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ถ้าเราไปเดินมาก มันก็มีความรู้สึกวาก็ไม่เจ็บไม่ปวดอะไร” (ID 1 L:254-255)

“รู้สึก Happy ขึ้น นอนเนิ่นก็ไม่ต้องตื่นเพราะความปวด ไม่งั้นแล้วนอนกลางคืน ตื่นเพราะความปวด มันปวดข้างใน ปวดเข่า พอมันแล้วมันก็ดีขึ้น ต้องดีขึ้น” (ID 4 L:328-330)

“ไม่รู้สึกรู้สึกปวดหรือรู้สึกอะไรเลย สะดวกสบายทุกอย่างเหมือนกับคนธรรมดาแล้ว ไม่มีปัญหาอะไร...ถึงแม้จะเป็นของเทียมแต่ของเทียมนี้มันช่วยให้เราสบายขึ้น มันก็ยังดีกว่า ทนเจ็บทนปวดอยู่เพราะนับวันเรายังจะเดินไม่ได้ยิ่งหนัก” (ID 7 L:436-437, 599-601)

5.3.3 เดินได้ดี คือ ผลของการผ่าตัดทำให้ผู้สูงอายุหายปวดเข่า จึงทำให้สามารถ เดินได้คล่องและมีระยะทางที่มากขึ้น เมื่อการเดินดีขึ้นผู้สูงอายุจึงสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ มากขึ้นด้วย เช่น กล้าเดินทาง ขึ้นลงบันไดได้ หรือทำงานบ้านได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่ว่า

“ก็ก่อนผ่าตัดจะเดินไม่สะดวก เราต้องระวังตัวตลอด แล้วมันก็เจ็บ แต่พอเปลี่ยนข้อเข่าแล้วก็เดินไปไหนคล่อง เดินเร็วได้ เดินรีบ ๆ ได้ เมื่อวันเสาร์เราไปโน้นไปเมืองทอง แล้วก็เดินออกมาเกือบ 2-3 กิโลเมตร ก็เดินได้” (ID 7 L:432-435)

“เราไม่ต้องมานั่งนิ่งอยู่ทั้งวันทั้งคืน ก็ดีขึ้น เราไปไหนได้นั่งรถไปไกล ๆ ได้ แต่เราก็ต้องระวังเวลานั่งไปไกล เราก็ต้องลุกบ้าง ยืนบ้าง” (ID 3 L:467-469)

“มันรู้สึกว่ามันจะสบาย จะใช้ไม้ค้ำ ก็ยังไม่อยากจะใช้เลย คล้าย ๆ ว่า จะเดินจะเร็วกว่า”(ID 6 L:412-413)

“ตอนนี้ก็ไม่มีอะไรแล้ว สบาย ๆ แล้วไม่มีอะไรแล้ว ขึ้นลง ๆ บันได ภูบ้านทำงานเองได้หมดแล้ว ภูบ้านตั้งแต่ ชั้น 3 ลงมานี้แล้วยังเดินมากยิ่งคล่อง ยิ่งเดินมากเรายังเดินได้เร็ว” (ID 5 L:390-392)

5.3.4 มีกำลังใจในการใช้ชีวิต คือ เมื่อผลของการผ่าตัดทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น ไม่ต้องทนทุกข์ทรมานจากอาการปวดเข่า และการเดินดีขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยให้ชีวิตหลังการผ่าตัดของผู้สูงอายุดีขึ้น โดยทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข ไม่ท้อถอยและกระชุ่มกระชวย ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ชีวิตเราดีขึ้น พอเราผ่าตัดเสร็จแล้ว ใจคอเราก็ไม่ท้อถอย กระชุ่มกระชวยไม่ปวด” (ID 2 L:492-493)

“เข้าที่เข้าทางก็เรียกว่ามีความสุขนะค่ะ เราก็เรียกว่าใช้ชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ต้องทุกข์ทรมาน ป้าก็คิดอย่างนี้ถ้าเราคิดจะมีชีวิตอยู่ต่อไป เราก็คิดจะต้องทำให้มันหาย ทำให้มันหายทรมาน” (ID 4 L:367-370)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับ ประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม โดยแบ่งเป็นประเด็นใหญ่ ๆ ได้ 5 ประเด็น ดังนี้ คือ

ประเด็นหลักที่ 1 มองย้อนการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อการเกิดข้อเข่าเสื่อม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุคิดถึงเหตุของการเจ็บป่วย โดยเชื่อว่ามีส่วนมาจากอดีตที่ผ่านมาของตน 1) จากการประกอบอาชีพ และ 2) การดำรงชีวิตประจำวันหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ

ประเด็นหลักที่ 2 แสวงหาวิธีการรักษาและดูแลตนเอง หมายถึง การที่ผู้สูงอายุในขณะที่เจ็บป่วยมีอาการแสดงต่าง ๆ โดยเฉพาะการปวดข้อเข่า ทำให้ผู้สูงอายุต้องทุกข์ทรมาน และส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ผู้สูงอายุจึงพยายามแสวงหาวิธีการรักษาและดูแลตนเอง ด้วยวิธีการดังนี้ 1) บรรเทาอาการด้วยตนเอง 2) ใช้วิธีการรักษาแพทย์แผนปัจจุบัน และ 3) ได้รับข้อมูลการรักษาจากแหล่งต่าง ๆ

ประเด็นหลักที่ 3 ตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัด หมายถึง การที่ผู้สูงอายุเข้าใจถึงภาวะสุขภาพและผลกระทบที่เกิดจากการเจ็บป่วยเรื้อรังจากโรคข้อเข่าเสื่อม เมื่อผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะทนทุกข์ทรมานจากความปวดและผลกระทบในด้านต่าง ๆ ต่อไปได้ จึงต้องตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียม โดยผู้สูงอายุให้ข้อมูลว่า 1) อายากหายจากความปวด อายากช่วยเหลือตนเองได้ และมีความรู้สึกเบื่อหน่ายวิธีการรักษา 2) ได้รับข้อมูลสนับสนุนให้ผ่าตัด จากการสนับสนุนของครอบครัว คำแนะนำจากแพทย์ ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ และศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และ 3) กลัวแต่ทำใจยอมรับการผ่าตัด

ประเด็นหลักที่ 4 รับรู้การผ่าตัด คือ ความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้สูงอายุขณะเข้ารับการผ่าตัดและหลังการผ่าตัด ผู้สูงอายุให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับ 1) สภาพแวดล้อมในห้องผ่าตัดที่ไม่คุ้นเคย และ 2) ความไม่สุขสบายหลังการผ่าตัด โดยผู้สูงอายุได้รับความเจ็บปวดจากแผลผ่าตัด และมีคลื่นไส้อาเจียน

ประเด็นหลักที่ 5 ดำเนินชีวิตกับข้อเข่าใหม่ หมายถึง เมื่อช่วงเวลาการผ่าตัดผ่านพ้นไป ผู้สูงอายุมีการรับรู้ถึงสุขภาพของตนเองและการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งผู้สูงอายุให้ข้อมูลว่า 1) มีการเฝ้าระวังสังเกตอาการของตนเอง 2) เอาใจใส่ดูแลตนเอง และ 3) พอใจกับข้อเข่าเทียม ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่ามีภาพลักษณ์ที่ดี หายปวดเข่า เดินได้ดีขึ้น และมีกำลังใจในการใช้ชีวิต